

VILLA SOFIA

Filosoferen in Toscane

Renate Schepen - Interculturele filosofie: buiten kaders denken

Gastdocent op donderdag is Christine Pawlata

Door je bewust te worden van de kaders die je denken bepalen, kan je ook alternatieven kiezen. Onze kijk op de wereld wordt bepaald door een moderne Westerse blik: in deze cursus deconstrueren we Westerse (koloniale) ideeën en experimenteren we met alternatieve perspectieven op tijd, leiderschap, gender en natuur vanuit filosofen en filosofieën die andere ordeningen aanbrengen, waar wij nu iets van kunnen leren, zoals de Etrusken (Italië), Ubuntu (Zuid-Afrika) en andere filosofen die meer relationeel denken.

Programma

Dag 1.

Zien van de kaders: Het mono-modernistische kader

Hoe zou de wereld er uit zien als er we niet de verhalen eruit lichten over de mannen die met macht en geweld veroverden, maar als er meer aandacht zou zijn voor de verhalen van degenen die overheerst werden? De mensen die hun aandacht richtten op het vormen van een duurzame en inclusieve samenleving in harmonie met de natuur?

Op dag 1 onderzoeken we hoe collectieve gedachtepatronen ons wereldbeeld bepalen. We behandelen hoe de filosofie van Hegel nog in ons denken zit en verbinden dit met het verhaal van Germaine de Staël, die in dezelfde tijd als Hegel in Jena was en een alternatieve blik gaf op de gebeurtenissen in die tijd.

Ochtendsessie

*9:30 - 10:45 Kennismaking en introductie (30 min) en
Interculturele filosofie: dialoofilosofen Heinz Kimmerle en David Bohm*

11:15 - 12:30 Hegel (1770 -1831): wat horen we wel en wie doet er niet mee?

Middagsessie

15:30 - 17:30 Germaine de Staël (1766 – 1817) en de Haïtiaanse revolutie

Als we het werk van Germaine de Staël (1766 -1817) al kennen is dat meestal vanuit de literatuur, maar als abolitionist verzette zij zich tegen de Franse slavernij op Haïti en werd door Napoleon verbannen. In Duitsland verkeerde zij in filosofische en literaire kringen en onderzocht hoe haar filosofische benadering verschilde van de Duitse filosofen.

Dag 2. Openen van kaders

Op dag 2 behandelen we alternatieve conceptuele kaders aan de hand van het werk van de Nigeriaanse filosoof Sophie Oluwole en de Spaanse filosoof Maria Zambrano. Oluwole biedt een alternatief conceptueel kader, binaire complementariteit, voor het dominante conceptuele frame van binaire oppositie, dat we van Hegel kennen. Dit zou kunnen helpen om het onrecht - doordat we bepaalde kennis niet als zodanig erkennen - te herstellen. Oluwole betoogt dat complementair denken een dominant kenmerk is van Afrikaanse filosofieën, terwijl westerse filosofieën, sinds Plato, dominant oppositioneel zijn. María Zambrano was een Spaanse essayiste en filosofe. Tijdens de Spaanse burgeroorlog leefde ze vele jaren in ballingschap in Latijns-Amerika. Haar werk wordt gekenmerkt door burgerlijke betrokkenheid en poëtische reflectie. Zij introduceerde de term poëtische filosofie als alternatief voor een filosofie die alleen met abstracte concepten werkt en losstaat van de dagelijkse concrete praktijk.

We gaan ook in dialoog met elkaar middels een Shared Walk.

Ochtendsessie

09:30 - 10:45 Nigeriaanse Yoruba filosoof Sophie Oluwole (1935 -2018) en het recht doen aan verschillende vormen van kennis

11:15 - 12:30 Vervolg

Middagsessie

15:30 - 17:30 Maria Zambrano (1904 -1991) / Poëtisch filosoferen en Shared Walk (human & nature)

Met social designer Eylem Ertürk ontwikkelde ik een kaartenspel gebaseerd op mijn onderzoek naar het erkennen van verschillende vormen van kennis. Dit spel nodigt mensen uit om samen te wandelen met specifieke vragen. Zo kan je het andere denken lichamelijk ervaren.

Dag 3. Hoe taal ons denken vormt

Een denken in 'heelheid' is de essentie van de Zuid-Afrikaanse Ubuntu filosofie. Het is een relationeel denken, waarin de verbinding tussen alles wordt gezien. De Britse filosoof David Bohm stelt dat het gefragmenteerd denken aan de basis van onze problemen ligt. Vanuit Ubuntu is deze fragmentatie niet aanwezig. Dit gaat gepaard met een rheomode (stromende) taal. Kunnen we onze eigen taal ook meer stromend maken? En hoe zou de wereld er uit zien als deze minder gefragmenteerd zou zijn? Op dag 3 onderzoeken we alternatieven voor onze taal en verbeelden andere zijswijzen als oriëntatie en intentie voor ons handelen.

Ochtendsessie

09:30 - 10:45 Mogobe Ramose en Afrikaanse filosofie door Ubuntu

11:15 - 12:30 Hoe zouden wij vanuit Ubuntu spreken en handelen?

Middag: vrij

Dag 4. Nieuwe werelden binnen gaan

In de 16e en 17e eeuw beïnvloedde de Spaanse kolonisatie niet alleen het leven op het Latijns-Amerikaanse continent, maar was deze invloed ook vice versa. Sor Juana Inés de la Cruz, omschreef zichzelf als 'de ergste non uit de geschiedenis'. Al jong koos ze gedwongen voor het klooster om daar als vrouw haar intellectuele passie een plaats geven, maar haar interesse was meer mystiek. Haar hele leven zette ze zich in voor stemmen die niet gehoord werden (zoals van tot slaaf gemaakte mensen, vrouwen en de oorspronkelijke Mexicaanse bevolking). Haar besef van een beperkte blik door onze lichamelijke gesitueerdheid en haar feministische teksten zijn nu nog steeds relevant.

Een spirituele benadering is ook bij de Etrusken te vinden. Het gebied waar we ons bevinden, ligt op de grens van het vroegere Etrurië. Waarom horen we wel over de Grieken en de Romeinen in de oudheid, maar niet over de Etrusken? Met journaliste Christine Pawlata reisde ik in 2023 door voormalig Etrurië. We delen wat we leerden over de Etrusken. Het Etruskisch gedachtegoed verschilde sterk tot het dominante denken bij de Grieken en Romeinen met betrekking tot vragen als man-vrouw relaties, slavernij, werk, tijd, leven-dood en relatie tot de natuur. Op de plek waar we zijn, kunnen we de verbondenheid met deze cultuur voelen.

Ochtendsessie

09:30 - 10:45: Sor Juana Ines de la Cruz (Mexico) en het mystieke denken

11:15 - 12:30: De Etrusken

Middagsessie

15:30 - 17:30: Etruskische filosofie

Dag 5. Kaders oprekken en wisselen in je dagelijkse leven

Ochtendsessie

09:30 - 10:45: Samen brengen van de week

11.15 - 12:30: Shared walk: Time & Space

Middagsessie

15:30 - 17:30 Welke denkbeelden neem je mee en hoe integreer je die in je dagelijkse leven?